

In „De Reformatie” van 28 Oct. 1938 zette ik uiteen, dat deze verklaring weinig bevredigen kon. Maar op de Synode te Sneek, 28 Sept. j.l., wederom over dit zeggende van Dr. A. Kuyper uit 1879 handelende, noemde Prof. Dr. H. H. Kuyper opnieuw deze bestrijding destijds door „Nieuwe Rotterdamse Courant” e.a. van het recht om te promoveren aan een niet door de Overheid gestichte Hoogeschool, en zeide hij, later van studenten der Vrije Universiteit uit den eersten tijd vernomen te hebben, dat Dr. A. Kuyper op college het recht tot promoveren aan de Theologische School ontkend had; alsof dus zijne uitspraak in „De Heraut” van 23 Febr. 1879 niet zou mogen gelden als uitdrukking van zijn gevoelen destijds.

Moesten we het ons inderdaad aldus denken, dan zou Dr. A. Kuyper destijds uit tactische overwegingen, om „Nieuwe Rotterdamse Courant” en strijdgenooten van haar zoo mogelijk te meer schaakmat te zetten, of althans in de Theologische School te Kampen een feitelijke bondgenoot te krijgen in zijn verweer tegen de beweringen dezer bladen en bestrijders, aangedrongen hebben op de instelling van de gelegenheid tot doctorale studie en promotie te Kampen, hoewel hij van meening ware geweest, dat zoodanige instelling toch eigenlijk principieel niet toelaatbaar ware, omdat deze School door een kerk was opgericht en werd onderhouden en verzorgd.

Dat mocht dan een bedenkelijke tactiek heeten: tot eigene verkrijging van hulp een ander aansporen tot het doen van iets, dat men zelf ongeoorloofd acht.

En daar zou dan een tweede zaak bijkomen. Dr. A. Kuyper schreef ook: „O.I. kan het”. En drukte daarmee uit, van overtuiging te zijn, dat hier geene principieele belemmeringen waren. Zelfs deed hij door wat hij volgen liet, n.l.: „Maar toch zal het denklijk wel worden belet”, uitkomen, dat hij voorzag, dat wel manoeuvres van niet goed te keuren aard hier verhinderend zouden werkzaam worden, doch geen verzet uit eenig rechtmatig principe.

Dan zou Dr. A. Kuyper dus als zijne overtuiging neergeschreven hebben, wat niet zijne overtuiging geweest ware, maar eigenlijk vlak tegen zijne overtuiging inging.

Dergelijke voorstelling werpt geen vriendelijk licht op Dr. A. Kuyper, en laat hem in weinig aantrekkelijk beeld verschijnen. Zij ontmoet daarom bij mij geen gering bezwaar. Eervol voor Dr. A. Kuyper komt mij althans de veronderstelling voor, dat hij in 1879 bij zijne bestudeering van het recht tot Universiteitsstichting en promotie, waarmede hij zich toen druk bezig hield, (vgl. zijne, April 1879 gedateerde, voorrede voor zijn „De Leidse Professoren” enz.), gezien heeft, hoe de dingen te dezer zake objectief liggen, en daaraan uiting heeft gegeven in boven medegedeelde uitspraak in „De Heraut” van 23 Febr. 1879, maar dat hij daarna, toen de Vrije Universiteit gesticht was, zijnen blik door de overweging der belangen van deze stichting heeft laten benevelen, om in dezen niet meer goed te onderscheiden.

En zoo zal het gekomen zijn, dat ook hij in 1914 niet heeft opgemerkt, dat wanneer de Synode van de Gereformeerde Kerken in dat jaar aan Curatoren der Theologische School opdracht gegeven had, met het College van Hoogleraren regelingen te ontwerpen voor de mogelijkheid van doctorale studie en promotie aan deze School, en aan het College van Hoogleraren had opgedragen van zijn recht tot leiding der studie en tot opleiding tot doctorale examens en tot promotie tot Doctor Theologiae gebruik te maken aan die School, niet de Kerk, noch de Synode het doctoraat aan deze School verleende, evenmin als de Vereniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag dat doet aan de Vrije Universiteit, of de Overheid het doet aan de Rijksuniversiteiten, maar slechts gedaan zoude hebben, wat deze Vereniging en de Overheid te dezer zake ook doen, en met alle recht doen mogen, en waartoe zij zelfs verplicht zijn, om n.l. aan hare inrichtingen voor Hooger onderwijs de zaken zoo te regelen, dat die inrichtingen op de beste wijze aan haar doel kunnen beantwoorden, en dat de daaraan verbonden Hoogleraren op de beste manier aan hunne roeping kunnen voldoen.

En zoo kwam hij ook tot het schrijven van dat zonderlinge artikel in „De Standaard” van 6 Nov. 1914; zie „De Reformatie” van 28 Oct. 1938.

Er zijn er echter meer, die in dezen niet recht schijnen te kunnen onderscheiden. Zij vermogen op dit terrein de dingen niet goed uit elkander te halen of te houden, lijkt het wel, hoewel Prof. Dr. J. Woltjer reeds in 1902 de lijnen duidelijk aangaf, toen hij zeide: „men roept het zoo luide uit, dat de Kerken geen recht hebben de wetenschappen te beoefenen, dat deze haar eigen terrein heeft, en dat is ook zoo. Maar vergeten mag het niet, dat ook onze Vereniging” (voor Hooger onderwijs op Gereformeerden grondslag) „dat recht mist. Ook de Staat heeft het niet. De beoefening der wetenschap is niet de taak van de Kerken of van een Vereniging, maar van de mannen die wetenschappelijk onderwijs geven aan de School”; zie J. H. Kok, „Uit de Geschiedenis van de Geref. Kerken in Nederland”, 1939, blz. 135.

Het is wel jammer, dat ook geleerden in dezen niet beter kunnen onderscheiden, noch luisteren naar wat een man als Prof. Dr. J. Woltjer hier zegt.

We mogen ons daarover bedroeven.

Hier openbaart zich gebrek aan inzicht en aan helderheid van onderscheiding.

Reden tot beklag geeft dat echter niet.

Bij de boven als moeilijk te aanvaarden aangeduide verklaring van Dr. A. Kuyper's woord in 1879 zou het echter eenigszins anders staan.

S. GREIDANUS.

De meisjes in aantocht.

Naar gemeld wordt, heeft de Bond van meisjesverenigingen op gereformeerden grondslag het plan, een landelijke propaganda-actie te voeren. 't Zal meteen beginnen.

Ik hoop, dat de voedsler-vrouwen van den Bond slagen zullen. En ik wil graag eens van deze plaats vertellen, dat ik dien meisjesbond een warm hart toedraag. Hij heeft een snellen groei gehad, ook ik heb hem zien opkomen van het begin af aan, en heb me steeds verblijd over de fijne manier, waarop hij geleid wordt. Niet wijs zijn boven hetgeen men behoort wijs te zijn. In het orgaan geen spoor van een poging, om via de jeugd een tegenwicht te vormen tegen sommigen, die onder de ouderen de aandacht hadden gevraagd voor een nadere overweging van eenige leidraadaxioma's, maar zonder direct het jeugdwerk er in te betrekken. Alles echt, en frisch, en vertrouwend, en toch, waar 't pas geeft, „in de gaten houdend”. Een orgaan, dat zijn vrouwelijk karakter nog nooit verloren heeft, en dat de kans zag, leidraden te geven zonder draderig te worden.

Daarbij een verenigingsleven, dat al de schakeeringen kent van tijd en plaats, maar dat, laat het zich in breede meetings zien op een „toogdag” (gelukkig zijn de meisjes zuinig met dat woord) frisch en sterk is.

Ik hoop, dat ieder meewerken zal, om die propaganda-tochten te doen slagen. Met name predikanten en ouderlingen en jeugdleiders in algemeenen zin zouden heel wat kunnen helpen. Ik las juist vanavond nog een woord van Bill Sunday, den amerikaanschen opwekkingspreekster. „Gij kunt kranjes en wetenschappelijke clubs en bibliotheken en allerlei andere hoogklinkende verenigingen hebben, Carnegie moge een bibliotheek in elke stad op elken hoek van de straat stichten, en zij moogt er een universiteit op elken tegenoverliggenden hoek bij bouwen, en in het midden tusschen deze twee kunt gij nog een school zetten, maar zonder den onderwetschen godsdienst van Jezus Christus kunt gij Amerika niet redden van weg te zinken in het verderf. Dan gaat het te gronde.”

Onze meisjes verbeelden zich niet Nederland te moeten redden. Ze willen slechts zichzelf zijn, zich wapenen voor den strijd, zoowel tegen den aanval, die tegen haar zelf, haar mannen en kinderen van straks zal loskomen, als ook om zelf een zoutend zout te kunnen zijn, en een lichtbaken, en een meer-dan-markentaster in het leger van onzen Koning. Ze hebben Carnegie niet noodig gehad, om plaatselijke bibliotheekjes op te richten. En er wat uit te halen voor dezen strijd.

Maar zooals men vaak de jongelingen van eertijds kan terugvinden in het kerkelijk leven, zoo ook de meisjes van eertijds. De meisjes van Bouwen en Bewaren. De dominees zullen ze op het huisbezoek zoo maar er uit kunnen pikken, haar, die op die vereniging wat betekend hebben.

En de „ouderwetsche godsdienst”, ja, die is er nog. Niet ondanks de bibliotheekjes, maar met deze als gewonnen vrucht; bijeengegaard uit spaarpotjes, die meer vermogen dan een slordig miljoen van Carnegie, die chiques kan schrijven, maar de menschen niet kon trekken.

Dat kan onze Bond ook niet. Dat kunnen we slechts met z'n allen, onder God.

En daarom hoop ik, dat men algemeen helpen zal, en dat velen zullen toetreden. We behoeven niet bang te wezen, dat er wierook in de kleren blijft hangen, na een vergadering. Of dat de intellectueelen er zullen verkommeren. Eerder geloof ik, dat deze laatste titularissen er van op zullen knappen.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Ter verontschuldiging.

Verleden week plaatsten we een artikel over de „Camera Obscura”, aan de Redactie aangeboden, onderleekend J. H. Kruizinga.

Het spijt ons, te moeten meedeelen, dat deze onderleekening niet juist was. Er had onder moeten staan: Carel Scharren. Een lezer wees erop, en na vergelijking met Scharren's boek „De Roeping der Kunst” (Wereldbibliotheek, Amsterdam 1917, bladzijden 154—162) moest ik hem helaas gelijk geven, dat dit artikel zoo goed als geheel letterlijk is overgeschreven uit dit boek. Slechts heeft de heer Kruizinga enkele cursiveringen weggelaten, van een „doove” stad een „dooie” gemaakt, eenige alinea's veronachtzaamd, en — misschien vanwege het Calvinistisch karakter van het blad, waarvoor hij overschreef — in den laatsten zin Scharren's „goddelijken humor” beroofd van het praedicaal. Alleen de „humor” bleef staan.

We beloven den lezers, dat we van den heer K. geen copie meer zullen plaatsen.

Aan de lezers, en aan de uitgeefster van het boek, waaruit dit onstellige plagiaat gepleegd is, bieden we onze verontschuldiging aan.

K. S.

Een goede hors d'oeuvre.

P. H. Ritter Jr. Een kapper over een professor. - G. F. Callenbach N.V., Uitgever, Nijkerk.

Grillig is de smaak van het lezend publiek. Van vele groote dichters en prozaschrijvers wordt gaarne op gezag van handboekjes of critici aangenomen, dat zij tot de vorsten in onze letterkunde behooren, maar het publiek schuwt blijkbaar den omgang met deze grooten en ondanks jubilea, met daarbij behorende geleerde verhandelingen en enthousiaste redevoeringen, blijven zij onbekenden voor de breedere laag der ontwikkelde lezers.

Er zijn schrijvers geweest, die tijdens hun leven een groote populariteit genoten, voor wie men — en dat zegt wat in Nederland — een standbeeld heeft opgericht na hun dood, opdat ook het nageslacht zich nog zou kunnen verlustigen aan de trekken van den man, die ook hen nog zal ontroeren door zijn geschriften. Tollens' monument kan getuigen, dat van die liefde niets meer is overgebleven dan een massief brok steen, dat in zijn ijzige onbewegelijkheid het huidige geslacht weinig meer kan bezielen.

Er zijn auteurs, wier werken een tijdlang in leders handen komen, die ongehoorde oplagen beleven, maar wier populariteit is als een fel opblaasend strooivuur. Na luttel maanden is hun roem verdwenen en met moeite kan men iemand bewegen zulk een beroemd boek nog eens ter hand te nemen.

Daarentegen zijn er ook schrijvers geweest, van wie de tijdgenoot geen bijster groote verwachting had, wier werk men wel aardig vond, maar wien geen blijvende naam voorspeld werd. En deze hebben zich niet alleen tientallen jaren gehandhaafd, maar hun bekendheid nam toe met de jaren en ondanks critiek op hun persoon, bleef hun werk onaangestast en werd tot volksbezit.

Tot deze wenigen behoort Hildebrand, wiens alter ego Nicolaas Beets, den lijdensweg naar een vergeten plek in de literaire handboeken reeds grootendeels heeft afgelegd. De verzen en stichtelijke werken van den eenmaal gevierden predikant-dichter staan te vergelen in vele boekenkasten, terwijl het prozageschrift van den student Hildebrand zijn veertigsten druk beleefd in een luxe uitgave.

Een der slachtoffers van de speelsche, maar daardoor niet minder bijtende ironie van Hildebrand heeft hem betfeld met den naam „onsterfelijk”, en weinig vermoeden de schrijver en zijn tijdgenooten, dat de dik-woordige heer Kegge, behalve parvenu, ook nog profeet was. Immers, een schrijver, die na honderd jaar nog gelezen en genoten wordt, verdient in onzen hyperbool-beminnenden tijd, stellig het praedicaat „onsterfelijk”. Waarom toch zou een roem, met de jaren vergroot, straks gaan verbleeken?

De monumentale luxe-uitgave van de Camera Obscura zal stellig niet het definitieve standbeeld worden; de kleinere uitgave zal daarnaast blijven bestaan en van hand in hand overgaan. Tijdgenoot en het jongere geslacht hebben den stijl van het boek bewonderd, al hebben de grootsten der 19de eeuw, Polgieter en Busken Huet, den inhoud der novellen geen volkomen recht gedaan. Zij, de romantici, die de futloosheid van hun tijd den spiegel der 17de eeuw voorhielden, hebben niet begrepen, dat de humorist Hildebrand minstens evengoed als zij, den geest des tijds hekelen wilde, doch anders, fijner, ironischer en zij konden zich niet indenken, dat hij er beter in zou slagen, dan zij. Hun critiek trof den ijdel jongen man, die voor zichzelf de beste rollen reserveerde, terwijl hij zijn schitterend talent verspilde aan brave, maar onbenullige menschen. En ook de latere critiek had minder waardeering voor den persoon, dan voor den auteur Hildebrand.

De persoon van Hildebrand herinnerde velen aan den stichtenden predikant-dichter, den gevierden conservatieven professor-redenaar, die door de critiek der 80'ers als een ijdel, onbeduidend man was bekend geworden. Zoo gingen velen Beets op hoog gezag veroordeelen, zonder hem zelf te kennen. Napraterij staat in de literatuur wel geleerd.

En nu viert wij het jubileum van de Camera Obscura en gedenken we het wonder-frissche werk van Hildebrand, zonder ons diep-in bewust te zijn, dat die Hildebrand toch feitelijk niemand anders is dan Nicolaas Beets.

Het is daarom een zeer sympathieke daad van den bekenden criticus Ritter, dat hij Beets, zelfs den ouden Nicolaas Beets, den professor, deel laat nemen aan de huldiging van Hildebrand. Wanneer men in zijn boek het vierde hoofdstuk leest, over de viering van den zeventigsten verjaardag van den scheidenden professor, dat eindigt met diens woorden „Dat was een schoone dag!”, dan zal men kunnen begrijpen, dat hij bij deze gelegenheid zou kunnen uitroepen: „dat is een schoone daad!”

Beets was niet afkeerig van huldebetoen en waarom zou men dit onthouden aan den man, die althans voor zijn tijd een groote populariteit genoot. De mindere man had eerbied voor den minzamen professor.

De titel van Ritter's bijdrage tot deze herdenking

is dan
Profes.
aandee
is; he
innerin
en een
groot,
verwac
op der
inricht
kamer.
In d

Beets
klaarb
heid v
van B
leen i

De i
lijk lev
van ee
dien.
geschr
de sch
neeml
kamme
geestel
van de
zagen,
ons li
zijn on
zijn tij
man w
opmerl
fijnen

Men
den st
alleen
gerlijk
groot
heeft
Ritter
dieper
tiekloo
uitlegg
nieten
En tev
luimige
'eastig
levensv
barmh
brengt
Een
Camer
en gee
ouzen
lijk, da
van de
van zij
Camer
merken
geschr
sterfeli

De
niet w
van A
afwerk
den tel
negenti
Rest
Beets'
vinden
zich ee
Ze
„een I
heeft I
andere
krijgen
men n

In s
van n
grondij
heeft I
Camer
varen
Gron

U
EN

In or
gedeeft
werk:
Dat ho
de „mi
kondig
Druc
„mech
samenl
gerlijk
tisch S
kracht
meent
genoeg